

COMPTABILITAT DE COOPERATIVES: DEL NET PATRIMONIAL A L'EXIGIBLE. EFECTE EN ELS ESTATS FINANCERS COOPERATIUS

Iolanda Montegut
Ramon Saladrigues

Universitat de Lleida

III Congrés Català de Comptabilitat (ACCID)
Barcelona, juny 2009

RESUM

- S'evidencien les **característiques mixtes de passiu exigible i de fons propis** de les aportacions al capital cooperatiu, s'efectua una l'anàlisi crítica sobre la classificació d'aquestes, i s'enumeren possibles solucions al problema.
- La distinció entre el capital cooperatiu **permanent** i el capital cooperatiu **variable** determina la seva adscripció com a instrument de patrimoni o com a passiu financer
- L'estudi analitza com aquesta dualitat del capital cooperatiu queda reflectit en l'esborrany de **comptes anuals de les societats cooperatives** que recentment ha fet públic l'ICAC

Guió

- La natura de les aportacions al capital cooperatiu
- La interferència de la NIC 32, l'IFRIC 2 en els principis cooperatius
- L'adaptació de les lleis de cooperatives
- Efectes en els estats financers cooperatius
- Conclusions

La natura de les aportacions al capital cooperatiu (1/6)

- Característiques de les aportacions al capital cooperatiu
 - El **capital és variable**, conseqüència del principi cooperatiu de porta oberta
 - La dotació a **reserves de caràcter indisponible** està sotmesa a una legislació exigent que permet capitalitzar les societats cooperatives **contraestant la variabilitat del capital**. En la pràctica, les reserves són el veritable net patrimonial de les cooperatives
 - El capital **no està lligat a drets polítics**, el que atorga a les aportacions un component de finançament, més que d'estructura de poder. El fet que les aportacions puguin gaudir d'un interès prefixat reforça aquesta funció financera del capital cooperatiu.
 - El **repartiment de resultat** no s'efectua en funció de les aportacions sinó en funció de la contribució a l'activitat cooperativa

La natura de les aportacions al capital cooperatiu (2/6)

- Enfocaments:
 - L'enfocament **JURÍDIC**. Els principals criteris són:
 - la titularitat o propietat
 - la garantia front a tercers

les aportacions al capital cooperatiu són **fons propis**
 - L'enfocament **ECONÒMIC**. Els principals criteris són:
 - l'exigibilitat
 - la permanència (en menor mesura)

les aportacions al capital cooperatiu són **passiu**
- Tanmateix, aquesta adscripció no sempre és clara, ja que si bé es cert que l'exigibilitat situa les aportacions dels socis cooperatius en el passiu, també és veritat que **no tenen venciment** i que, a la pràctica, la major part de les aportacions tenen una **condició de recurs financer permanent**

La natura de les aportacions al capital cooperatiu (3/6)

- Què tenen les aportacions al capital cooperatiu de **fons propi clàssic**?
 - El dret de vot i el dret a participar en el repartiment de beneficis.
 - Estan subjectes al risc empresarial, donat que poden perdre's total o parcialment si s'han de cobrir pèrdues socials.
 - No tenen termini fix i constitueixen un finançament no limitat en el temps.
- Què tenen les aportacions al capital cooperatiu de **passiu clàssic**?
 - Són exigibles
 - Remuneració mitjançant interessos (cooperatives de crèdit).

La natura de les aportacions al capital cooperatiu (4/6)

Òptica d'anàlisi	Tractament clàssic	Instru capital	Passiu
Tenidors	Socis propietaris: IC / prestataris: P		
Venciment	Sense venciment: IC / amb venciment: P		
Garantia front tercers	Ofereixen: IC / no n'ofereixen: P		
Dret de vot	Sí : IC / no: P		
Risc empresarial	Afectats per les pèrdues: IC / no afectats: P		
Liquidació	P: primers en cobrar		
Exigibilitat	No exigibles: IC / Exigibles: P		
Remuneració	En funció dels resultats: IC / interès prefixat: P		

La interferència de la NIC 32, l'IFRIC 2 en els principis cooperatius (1/4)

- L'aplicació de la NIC 32, "Instruments financers: presentació i instruments a revelar" i de l'IFRIC 2 classifiquen la major part del el capital cooperatiu com a passiu.

- l'IASB entén que el capital de totes les societats (també el de les cooperatives), ha de comprendre només les aportacions que esdevinguin formes permanent de fons propi.

- La fórmula del capital variable no és admesa.
- Capital variable: és el sistema en el que s'ha basat el nostre ordenament, i consisteix en un capital que es modifica atenent a l'entrada o sortida de socis, sense que la seva xifra global figuri en els estatuts de la cooperativa.

La interferència de la NIC 32, l'IFRIC 2 en els principis cooperatius (2/4)

- La NIC 32 fa referència a la preeminència del fons sobre la forma (implícita en les NIIF a l'estar al Marc Conceptual)
 - “Serà el fons econòmic d'un instrument financer, enlloc de la seva forma legal, el que ha de guiar la seva classificació en el balanç de l'entitat. (...) **Alguns instruments financers prenen la forma legal d'instruments de patrimoni però en el fons són passius...**”
- Segons l'IFRIC 2: només seran **capital** aquelles aportacions:
 - Que la llei o els estatuts no permetin reemborsar.
 - Sobre les que l'entitat tingui el dret incondicional a refusar el rescat.

La interferència de la NIC 32, l'IFRIC 2 en els principis cooperatius (3/4)

- Particularitats:
 - Si la llei local, el reglament o els estatuts de l'entitat prohibeixen el rescat només quan es compleixen certes condicions (com ara restriccions en funció de la liquidesa) => Les aportacions al capital cooperatiu seran **passiu**.
 - Si la prohibició és parcial (p.e. si es veta el rescat de les aportacions dels socis quan el rescat provoqui que el número d'aportacions o el capital desemborsat que representin se situï per sota d'un determinat nivell), les aportacions dels socis per sobre del nivell a partir del qual s'apliqui la prohibició de rescat seran **passiu**.
 - Si el número d'aportacions o l'import del capital desemborsat subjecte a la prohibició de rescat varia en el temps => caldrà una transferència entre passiu financer i patrimoni net.

La interferència de la NIC 32, l'IFRIC 2 en els principis cooperatius (4/4)

■ Conseqüències:

- Les cooperatives es troben amb una reducció dels fons propis i un augment dels passius exigibles

- a) O la solvència empitjora
- b) O el principi cooperatiu d'adhesió voluntària i oberta queda limitat

L'adaptació de les lleis de cooperatives

■ Tres respostes al canvi normatiu comptable:

- 1) Aportacions en les que el reemborsament pugui ser refusat incondicionalment
- 2) Establiment i augment del capital mínim
- 3) Afavorir el tràfic de les aportacions al capital

1) Aportacions en les que el reemborsament pugui ser refusat incondicionalment

- Nova redacció de l'article 45 de la Llei 27/1999, de 16 de juliol de cooperatives:
 - a). Que el capital social estigui constituït per aportacions obligatòries i voluntàries dels socis que podran ser:
 - Capital variable: aportacions amb dret a reemborsament en cas de baixa.
 - Capital fix: aportacions en les que el reemborsament, en cas de baixa, pugui ser refusat incondicionalment pel consell rector (aportacions no reemborsables)
 - b). Que als estatuts de la societat es puguin limitar les devolucions de cada exercici en un percentatge determinat del capital social.

2) Establiment i augment del capital mínim

- Establir un capital mínim, per sota del qual no pot haver-hi reemborsament.
 - La Llei de Cooperatives de Catalunya estableix que el capital mínim per tal que es pugui constituir la societat cooperativa és de 3.000 euros.
 - Un augment del capital mínim, augmentaria el capital fix que esdevindria net patrimonial i reduiria el capital variable.

3) Afavorir el tràfic de les aportacions al capital

- Fer negociables les aportacions, és a dir, convertir-les en un títol sense venciment i assegurar que hi hagi un mercat secundari és una opció molt complexa. Un canvi d'aquesta natura requeriria canvis substancials de la normativa.
- Alternativa: títols negociables que facilitin que la resta de socis pugui assumir les aportacions del soci sortint. D'aquesta manera, la garantia oferta als tercers -que sempre ha estat una preocupació dels nostres legisladors- quedaria coberta, tot i mantenir-se el dret de reemborsament del soci i, per tant, donant compliment als principis cooperatius

3) Afavorir el tràfic de les aportacions al capital

- La reforma de l'article 51.7 de la Llei de Cooperatives proposa que les aportacions al capital social dels nous socis s'hagin d'efectuar preferentment a través de l'adquisició d'aquelles aportacions dels titulars de les quals hagin sol·licitat la baixa.
 - Això crearia una mena de mercat secundari.
 - És clar que pot donar-se que hi hagin socis sortints i no hi hagin peticions d'entrada.
 - La possibilitat d'adquisició d'aportacions pròpies i la dotació d'una reserva per al reemborsament del capital social evitarien la vulneració del principi de portes obertes.

COMPTES ANUALS: BALANÇ

PATRIMONI NET

A-1) Fondos propios

I. Capital.

1. *Capital escriturado.*
2. *(Capital no exigido).*

II. Reservas

1. *Fondo de reserva obligatorio*
2. *Fondo de reembolso o actualización*
3. *Reservas estatutarias*
4. *Otras reservas.*

III. Resultados de ejercicios anteriores.

1. *Remanente.*
2. *(Resultados negativos de ejercicios anteriores).*

IV. Otras aportaciones de socios.

V. *Excedente de la cooperativa (positivo o negativo).*

VI. *(Remuneraciones al capital a cuenta y retorno cooperativo a cuenta entregados en el ejercicio).*

VII. *Fondos capitalizados.*

VIII. *Otros instrumentos de patrimonio neto.*

A-2) Ajustes por cambios de valor.

- I. *Activos financieros disponibles para la venta.*
- II. *Operaciones de cobertura.*
- III. *Otros.*

A-3) Subvenciones, donaciones y legados recibidos.

COMPTES ANUALS: BALANÇ

PASSIU NO CORRENT

I. Deudas con características especiales a largo plazo.

1. *"Capital" reembolsable.*
2. *Acreedores por "Capital" temporal a largo plazo.*
3. *Otras deudas con características especiales a largo plazo.*

II. Provisiones a largo plazo.

1. *Obligaciones por prestaciones a largo plazo al personal.*
2. *Actuaciones medioambientales.*
3. *Provisiones por reestructuración.*
4. *Fondo de educación, formación y promoción.*
5. *Otras provisiones.*

II. Deudas a largo plazo.

Obligaciones y otros valores negociables.
Deudas con entidades de crédito.
Acreedores por arrendamiento financiero.
Derivados.

Otras participaciones a largo plazo.

Otros pasivos financieros.

III. Deudas a largo plazo con empresas del grupo, asociadas y socios.

1. *Deudas con empresas del grupo.*
2. *Deudas con empresas asociadas.*
3. *Deudas con socios.*

IV. Pasivos por impuesto diferido.

V. Periodificaciones a largo plazo.

COMPTES ANUALS: BALANÇ

PASSIU CORRENT

- I. Deudas con características especiales a corto plazo.
 - 1. "Capital" reembolsable.
 - 2. Acreedores por "Capital" temporal a corto plazo.
 - 3. Otras deudas con características especiales a corto plazo.
- II. Pasivos vinculados con activos no corrientes mantenidos para la venta
- III. Provisiones a corto plazo.
 - 1. Fondo de educación
 - 2. Otras provisiones a corto plazo
- IV. Deudas a corto plazo.
 - 1. Obligaciones y otros valores negociables.
 - 2. Deudas con entidades de crédito.
 - 3. Acreedores por arrendamiento financiero.
 - 4. Derivados.
 - 5. Otras participaciones a corto plazo.
 - 6. Otros pasivos financieros.
- v. Deudas a corto plazo con empresas del grupo, asociadas y socios.
 - 1. Deudas con empresas del grupo.
 - 2. Deudas con empresas asociadas.
 - 3. Deudas con socios.
- VI. Acreedores comerciales y otras cuentas a pagar
- VII. Periodificaciones a corto plazo.

COMPTES ANUALS: BALANÇ

■ CAPITAL: aportacions dels socis

- Si la societat té el dret incondicional a refusar el reemborsament de les aportacions i sempre que no presentin cap tipus de remuneració obligatòria:

Tresoreria		
Socis desemborsaments no exigits	a	
Socis aportacions no dineràries pendents		Capital escriturat

COMPTES ANUALS: BALANÇ

■ CAPITAL: aportacions dels socis

- Si la societat no pot refusar el reemborsament al soci que vulgui donar-se de baixa, les aportacions es consideraran passiu no corrent o corrent en funció del venciment:

Accions o participacions emeses considerades com a passius financers pendents d'inscripció	a	Capital reemborsable
Desemborsaments no exigits per capital social cooperatiu reemborsable	a	Accions o participacions emeses considerades com a passius financers pendents d'inscripció
Desemborsaments exigits per capital social cooperatiu reemborsable	a	Desemborsaments no exigits per capital social cooperatiu reemborsable

COMPTES ANUALS: BALANÇ

■ CAPITAL: retribució al capital

- Quan el capital que aporta el soci està subjecte a retribució obligatòria, les aportacions al capital son passiu financer independentment de que el capital sigui o no reemborsable i les retribucions despeses financeres:

- *Interessos de les aportacions al capital i altres fons*

COMPTES ANUALS: BALANÇ

■ CAPITAL: retribució al capital

- Quan el capital que aporta el soci està subjecte a retribució no obligatòria, les aportacions al capital son distribucions al propietari

COMPTES ANUALS: BALANÇ

■ CAPITAL: reducció de capital

- Quan es produeixi una reducció de capital, sigui per la baixa d'un soci o perquè ho decideixi l'assemblea:
 - Si el capital ha estat qualificat com a patrimoni net serà necessari un canvi de naturalesa: passiu
 - Si el capital ha estat qualificat com a passiu, es mantindrà al passiu no corrent o corrent en funció del venciment
 - *Deutes a llarg o curt termini amb socis*

COMPTES ANUALS: BALANÇ

■ RESERVES: reserva obligatòria i estatutària

- Aquestes reserves formaran part del patrimoni net, ja que la cooperativa pot evitar el repartiment del fons

Resultat de l'exercici	a	Reserva legal
		Reserva voluntària

COMPTES ANUALS: BALANÇ

■ RESERVES: fons actualització

- Com que s'utilitza per actualitzar les aportacions al capital, es comptabilitzarà en funció de la naturalesa del capital:

- Si el capital està dins el net, es crearà una reserva:

Resultat de l'exercici	a	Fons reemborsable
------------------------	---	-------------------

- Si el capital està al passiu, s'incrementarà el deute:

Resultat de l'exercici	a	Capital reemborsable
------------------------	---	----------------------

COMPTES ANUALS: BALANÇ

■ RESERVES: fons subordinats

- Son participacions que emet la cooperativa per finançar-se. Com que es tracta d'un instrument financer que suposarà en el futur una obligació de pagament o reemborsament: passiu:
 - Altres participacions a llarg o curt termini
 - Altres deutes amb característiques especials a llarg o curt termini
- Si no hi ha obligació de reemborsament:
 - Altres instruments de patrimoni

COMPTES ANUALS: BALANÇ

■ RESERVES: FEPC

- Fons destinats a realitzar activitats que beneficien els socis, treballadors i la comunitat en general.
- Es classificaran com a passiu formant part de les provisions a llarg o curt termini

COMPTES ANUALS: BALANÇ

■ RESERVES: FEPC

- En el moment de la dotació:

Dotació al fons d'educació	a	Fons d'educació
----------------------------	---	-----------------

- Quan s'apliqui el fons:

Fons d'educació	a	Tresoreria
-----------------	---	------------

- Quan la cooperativa rebí ingressos destinats als fons:

Tresoreria	a	Ingressos imputables al fons d'educació
------------	---	---

NOVETATS ICAC

- Es mantenen les normes sobre els aspectes comptables de les societats cooperatives aprovades per ordre ECO/3614/2003 de 16 de desembre
- Hauran d'aplicar els continguts del PGC i/o PGC Pimes en tots aquells aspectes que han estat modificats
- La delimitació entre fons propis i aliens es podrà seguir aplicant fins a 31 de desembre de 2009

CONCLUSIONS (1/2)

- El capital fix serà considerat un instrument de capital, mentre que el variable serà un passiu financer.
- Aquesta doble natura del capital cooperatiu queda reflectida en l'esborrany de comptes anuals de les societats cooperatives que recentment ha fet públic l'ICAC.

CONCLUSIONS (2/2)

- Després d'anys de debat ha arribat el moment en que el marc comptable no deixa dubtes del nou tractament de les aportacions al capital cooperatiu.
- En resposta a aquest nova normativa, les lleis de cooperatives s'han anat adaptant (tot i que aquest no és un procés del tot tancat a Catalunya).
- Ara toca a les societats cooperatives prendre les seves decisions estratègiques, que fonamentalment passaran per trobar un correcte equilibri entre les aportacions sense dret de rescate o aquelles en les que la cooperativa pot refusar el rescate, i les aportacions amb dret de rescate.